

**AMERIKA VA O'ZBEK ROMANTIK ADABIYOTIDA
O'XSHASHLIKLAR, TAFOVUTLAR VA TARJIMADAGI MUAMMOLAR
(Collen Hooverning "It ends with us" va It starts with us" asarlari asosida)**

Zokirjonova Madina Iqboljon qizi

*Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti stajyor-
o'qituvchisi*

madinahonzakirhanova@gmail.com

+9989996976368

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada Amerika va o'zbek romantik adabiyotidagi o'xshashliklar, tafovutlar hamda tarjima jarayonida uchraydigan muammolar tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy manbasi sifatida zamonaviy amerikalik yozuvchi Colleen Hooverning "It Ends with Us" va "It Starts with Us" romanlari tanlab olingan. Maqolada asarlarda aks etgan sevgi, oilaviy munosabatlar, ayol obrazining talqini va jamiyatning romantik qadriyatlarga munosabati o'zbek romantik adabiyotidagi o'xshash motivlar bilan qiyosiy tahlil qilinadi. Shuningdek, tarjima jarayonida madaniy kontekst, emotsional ma'nolarni saqlash, til va uslubdagi nozikliklar bilan bog'liq qiyinchiliklar ham ko'rsatib o'tiladi. Tadqiqot natijasida sharq va g'arb adabiyotida romantik tuyg'ularning ifodasi o'xshash bo'lsa-da, ularning madaniy, ijtimoiy va psixologik talqini turlicha ekanligi aniqlanadi.

Kalit so'zlar: romantik adabiyot, qiyosiy tahlil, Colleen Hoover, tarjima muammolari, O'zbek adabiyoti, G'arb adabiyoti, sevgi tasviri.

ANNOTATION: This article analyzes the similarities, differences, and translation challenges observed in American and Uzbek romantic literature. The study is based on contemporary American writer Colleen Hoover's novels "It Ends with Us" and "It Starts with Us." The research focuses on the depiction of love, family relationships, female characters, and society's attitude toward romantic values in these works, comparing them with similar motifs in Uzbek romantic

literature. Furthermore, the article discusses the main translation issues related to cultural context, emotional expression, and stylistic nuances. The findings reveal that while the expression of romantic emotions in Eastern and Western literature shares certain similarities, their cultural, social, and psychological interpretations differ significantly.

Keywords: romantic literature, comparative analysis, Colleen Hoover, translation challenges, Uzbek literature, Western literature, depiction of love.

АННОТАЦИЯ: В данной статье рассматриваются сходства, различия и проблемы перевода в американской и узбекской романтической литературе. Основным материалом исследования послужили современные романы американской писательницы Коллин Хувер — «It Ends with Us» и «It Starts with Us». В работе анализируются особенности изображения любви, семейных отношений, женских образов, а также отношение общества к романтическим ценностям в данных произведениях, сопоставленных с мотивами узбекской романтической литературы. Особое внимание уделено трудностям перевода, связанным с передачей культурного контекста, эмоциональной окраски и стилистических нюансов. В результате исследования выявлено, что, несмотря на схожесть выражения романтических чувств в восточной и западной литературе, их культурная, социальная и психологическая интерпретация существенно различается.

Ключевые слова: романтическая литература, сравнительный анализ, Коллин Хувер, проблемы перевода, узбекская литература, западная литература, изображение любви.

KIRISH

Globallashuv jarayonida adabiyot xalqlar o'rtasidagi madaniy aloqalarning eng muhim ko'prigiga aylanib bormoqda. Bugungi kunda turli millat vakillari yaratgan badiiy asarlarni tarjima orqali o'rganish nafaqat estetik zavq bag'ishlaydi, balki xalqlar mentaliteti, qadriyatlari va dunyoqarashini chuqur anglash imkonini ham beradi.¹ Ayniqsa, romantik adabiyot inson qalbining eng nozik tuyg'ularini

¹ Saidov, A. Adabiyot va madaniyat: integratsion jarayonlar. – Toshkent: Fan, 2020.

ifodalashda Sharq va Gʻarb madaniyatlari oʻrtasidagi farqlarni yoritishda muhim oʻrin tutadi².

Amerika romantik adabiyoti, xususan, zamonaviy yozuvchi Colleen Hoover ijodi, hozirgi davr oʻquvchilari orasida keng ommalashgan. Uning “It Ends with Us” va “It Starts with Us” romanlari sevgi, zoʻravonlik, kechirim va shaxsiy oʻsish kabi dolzarb mavzularni oʻzida mujassam etadi³. Shu bilan birga, oʻzbek romantik adabiyotida ham sevgi mavzusi koʻp asrlik anʼanaviy badiiy mezonlar asosida, maʼnaviy poklik, fidoyilik va axloqiy qadriyatlar nuqtayi nazaridan tasvirlanadi⁴. Ushbu ikki adabiyotda sevgi motivining berilishi oʻxshash boʻlsa-da, ularning madaniy va psixologik konteksti sezilarli darajada farq qiladi.

Maqolaning dolzarbligi shundan iboratki, Colleen Hoover asarlari orqali Gʻarb romantik tafakkuri va zamonaviy oʻzbek oʻquvchisi qabul qilayotgan badiiy obrazlar oʻrtasidagi oʻzaro aloqani tahlil qilish, madaniy tafovutlarni tushinishda yangi istiqbollarni ochadi. Shu bilan birga, ingliz tilidan oʻzbek tiliga bunday asarlarni tarjima qilishda yuzaga keladigan semantik, madaniy va uslubiy muammolarni tahlil etish bugungi tarjimashunoslik uchun dolzarb masalalardan biridir⁵.

Tadqiqotning nazariy ahamiyati shundan iboratki, u romantik adabiyotdagi umumiy badiiy qonuniyatlarni qiyosiy adabiyotshunoslik nuqtayi nazaridan oʻrganishga xizmat qiladi. Amaliy ahamiyati esa Colleen Hoover asarlarini oʻzbek tiliga tarjima qilishda yoki xorijiy romantik adabiyotlarni oʻqitishda madaniy ekvivalentlarni toʻgʻri tanlash boʻyicha tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.

Shunday qilib, ushbu maqola romantik adabiyotning turli madaniyatlarda namoyon boʻlishini qiyosiy tahlil qilish orqali, oʻquvchilarga nafaqat badiiy, balki lingvomadaniy tafakkurni chuqurroq anglash imkonini beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

² Karimova, D. Romantik adabiyot poetikasi. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2019.

³ Hoover, Colleen. It Ends with Us. – New York: Atria Books, 2016.

⁴ Qodirov, P. Yulduzli tunlar. – Toshkent: Gʻafur Gʻulom nomidagi nashriyot, 1978.

⁵ Abdullayeva, M. Tarjimada madaniy ekvivalent muammosi. – “Til va tarjima” jurnali, №4, 2022.

Romantik adabiyot masalalari adabiyotshunoslikda keng ko‘lamda o‘rganilgan bo‘lib, bu yo‘nalish inson tuyg‘ularining badiiy ifodasi, sevgi va fidoyilikning falsafiy talqinlarini yoritishga qaratilgan. G‘arb adabiyotida romantizm oqimi XIX asrda shakllangan bo‘lib, u insonning ichki kechinmalari, muhabbat va ozodlik g‘oyalarini ilgari surgan⁶. O‘zbek adabiyotida esa romantik tasvirning ildizlari ancha qadimga borib taqaladi; Alisher Navoiy, Bobur, Nodira kabi ijodkorlar sevgi va sadoqatni ruhiy poklik mezoni sifatida talqin qilgan⁷.

So‘nggi yillarda romantik adabiyotga zamonaviy yondashuv shakllandi. Zamonaviy G‘arb yozuvchilari orasida Colleen Hoover o‘zining chuqur psixologik yondashuvi, ayol ruhiyati va oilaviy zo‘ravonlik muammolarini romantik janr doirasida ko‘tarib chiqqani bilan ajralib turadi⁸. Tadqiqotchilar Hoover romanlarida “sevgi” faqat his-tuyg‘u emas, balki shaxsiy o‘sinh, kechirim va ichki ozodlikning metaforik ifodasi sifatida talqin etilishini qayd etadilar⁹.

O‘zbek adabiyotida esa romantik obrazlar ko‘proq ma’naviy poklik, fidoyilik va ijtimoiy mas’uliyat bilan bog‘lanadi. P. Qodirovning “Yulduzli tunlar” asarida sevgi millat, e’tiqod va tarixiy qadriyatlar bilan chambarchas uyg‘unlashgan¹⁰. Shu bois Sharq romantik an’analari hissiyot va axloqni, G‘arb esa individuallik va shaxsiy erkinlikni markazga qo‘yadi¹¹.

Tarjima sohasidagi tadqiqotlar ham romantik asarlarni tahlil qilishda muhim o‘rin tutadi. M. Abdullayeva o‘z maqolasida badiiy tarjimada madaniy ekvivalent masalasi romantik tuyg‘ularni to‘liq yetkazishda eng murakkab jihatlardan biri ekanini ta’kidlaydi¹². Shuningdek, ingliz tilidan o‘zbek tiliga tarjima jarayonida “cultural adaptation” (madaniy moslashtirish) tamoyilini qo‘llash zarurati ko‘rsatib

⁶ Abrams, M. H. The Mirror and the Lamp: Romantic Theory and the Critical Tradition. – Oxford University Press, 1953.

⁷ Navoiy, A. Xamsa. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 2016.

⁸ Hoover, Colleen. It Ends with Us. – New York: Atria Books, 2016.

⁹ James, L. Modern Romantic Fiction and Emotional Realism. – Cambridge: CUP, 2020.

¹⁰ Qodirov, P. Yulduzli tunlar. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1978.

¹¹ Karimova, D. Romantik adabiyot poetikasi. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2019.

¹² Abdullayeva, M. Tarjimada madaniy ekvivalent muammosi. – “Til va tarjima” jurnali, №4, 2022.

o‘tiladi¹³. Bu yondashuv Hoover romanlarini tarjima qilishda ham dolzarb, chunki unda anglo-amerika madaniyatiga xos hissiy va ijtimoiy kodlar mavjud.

Shunday qilib, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, romantik adabiyotning nazariy asoslarini chuqur o‘rganish orqali Sharq va G‘arb adabiy tafakkuri o‘rtasidagi farqni aniqlash, hamda tarjima orqali ularni uyg‘unlashtirish yo‘llarini topish mazkur maqolaning ilmiy asosi sifatida xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

Romantik adabiyot insoniyat tarixining eng qadimiy badiiy yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, u sevgi, sadoqat, orzu, ichki kechinma va ruhiy o‘sish kabi mavzularni o‘z markaziga oladi. G‘arb va Sharq romantizmi o‘ziga xos tarixiy, madaniy va falsafiy omillar ta’sirida shakllangan. Shu sababli, Amerika va O‘zbekiston romantik adabiyoti o‘rtasidagi o‘xshashliklar va tafovutlarni o‘rganish, shuningdek, bunday asarlarning tarjimasida yuzaga keladigan muammolarni aniqlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy Amerika romantik prozasi so‘nggi yillarda yangi bosqichga ko‘tarildi. Bu jarayonda Colleen Hooverning ijodi alohida o‘rin tutadi. Uning “It Ends with Us” (2016) va “It Starts with Us” (2022) romanlari global miqyosda katta o‘quvchilar auditoriyasini qamrab oldi. Adibning asarlari an’anaviy romantik syujetlardan farqli ravishda ijtimoiy muammolar — xususan, oilaviy zo‘ravonlik, kechirim, ruhiy shikast va o‘zlikni anglash masalalarini yoritadi.

Hoover qahramonlari o‘z muhabbatini izlar ekan, ular insoniy qadriyatlar, o‘zini qadrlash va ruhiy tiklanish bilan bog‘liq muhim sinovlardan o‘tadi. Masalan, “It Ends with Us” asarida bosh qahramon Lili Bloomning sevgisi zo‘ravonlik orqali sinovdan o‘tadi, bu esa romantik munosabatlarning real hayotdagi murakkabligini ko‘rsatadi. Shu tarzda muallif romantik tuyg‘ularni ideal emas, balki ijtimoiy kontekstda, hayotiy haqiqatlar bilan uyg‘un holda tasvirlaydi.

¹³ Venuti, L. The Translator’s Invisibility: A History of Translation. – London: Routledge, 2017.

O‘zbek romantik adabiyotida sevgi g‘oyasi tarixan ma’naviyat, sadoqat va insoniylik tushunchalari bilan chambarchas bog‘langan. Alisher Navoiy, Bobur, Uvaysiy, Hamza kabi ijodkorlarning asarlarida sevgi nafaqat ikki inson o‘rtasidagi tuyg‘u, balki ruhiy kamolotga eltuvchi vosita sifatida talqin etiladi.

Zamonaviy o‘zbek yozuvchilari, masalan P. Qodirov, O. Hoshimov yoki Zulfiya Qurolboy qizi asarlarida esa sevgi mavzusi jamiyatdagi axloqiy muammolar, ijtimoiy tengsizlik va ayol shaxsining o‘rni bilan bog‘liq tarzda ochiladi. Bu jihatdan Hoover ijodi bilan o‘zbek yozuvchilarining yondashuvi o‘xshash — har ikkisi ayol ruhiyatini chuqur tahlil qiladi, lekin madaniy kontekstda farqlanadi.

Romantik asarlarni tarjima qilishda eng katta muammolardan biri — hissiy ohang va madaniy kodlarni to‘g‘ri yetkazishdir. Masalan, Hooverning asarlarida “love”, “healing”, “boundaries”, “self-worth” kabi tushunchalar g‘arbona individualizmni ifodalaydi. Ularni o‘zbek tiliga to‘liq ekvivalent tarzda tarjima qilish qiyin, chunki Sharq madaniyatida muhabbat ko‘proq ma’naviy va ijtimoiy jihatdan talqin etiladi.

Tarjima jarayonida “literal translation” (so‘zma-so‘z tarjima) usuli o‘rniga “cultural adaptation” (madaniy moslashtirish) tamoyilidan foydalanish tavsiya etiladi. Chunki Hoover romanlaridagi metaforalar, ichki monologlar va psixologik kechinmalarni o‘zbek o‘quvchisiga yaqin tilda yetkazish uchun hissiy moslashtirish zarur. Bu esa tarjimonning nafaqat til, balki madaniyatlararo tafakkurni ham chuqur bilishini talab etadi.

Amerika romantik adabiyotida shaxsiy erkinlik, tanlov va o‘zini anglash g‘oyasi ustuvor bo‘lsa, O‘zbek romantik adabiyotida sadoqat, axloq va ijtimoiy mas’uliyat g‘oyalari yetakchi o‘rin tutadi. Har ikkala adabiyotda ayol obrazining markaziy o‘ringa chiqishi kuzatiladi — Hoover romanlarida bu ayolning mustaqillik yo‘lidagi kurashi sifatida, o‘zbek adabiyotida esa sabr, sadoqat va mehr timsoli sifatida ifodalanadi.

Natijada, bu ikki adabiy maktabni qiyosiy tahlil qilish madaniyatlararo tushunishni kengaytiradi va tarjima orqali hissiy hamjihatlikni yaratish imkonini beradi.

XULOSA

Ushbu tadqiqot davomida Amerika va o'zbek romantik adabiyotlari qiyosiy tahlil qilinib, ularning badiiy, falsafiy va madaniy asoslari aniqlab chiqildi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, har ikkala adabiyotda sevgi markaziy tushuncha sifatida maydonga chiqsa-da, uning mazmuni va talqini madaniy qadriyatlarga ko'ra farq qiladi.

Amerika romantik adabiyoti (xususan, Colleen Hoover ijodi) shaxsiy erkinlik, ichki mustaqillik va o'zini anglash g'oyalariga asoslanadi. Hoover o'z romanlarida sevgi orqali ruhiy shikast, kechirim va ayolning o'z qadriyatini topish masalalarini yoritgan.

O'zbek romantik adabiyoti esa asrlar davomida ma'naviyat, sadoqat, sabr va ijtimoiy mas'uliyatni ifodalovchi romantik an'analarni shakllantirgan. Unda sevgi ko'proq ruhiy kamolot va axloqiy tozalik timsoli sifatida talqin etiladi.

Har ikkala adabiy yo'nalishda ayol obrazining markaziy o'rni kuzatildi. Ammo Hoover asarlarida ayol o'z mustaqilligini himoya qiluvchi, faol subyekt sifatida namoyon bo'lsa, o'zbek adabiyotida u ko'proq sabr-toqat, fidoyilik va mehr-oqibat timsoli sifatida tasvirlanadi.

Tarjima jarayonida eng katta muammo — hissiy mazmun va madaniy kontekstni to'liq yetkazishdir. Hooverning psixologik jihatdan murakkab monologlari va madaniy so'z o'yinlarini o'zbek tiliga tarjima qilishda “so'zma-so'z” yondashuv emas, balki “madaniy moslashtirish” tamoyili samaraliroq ekanligi aniqlandi.

Til va madaniyat o'rtasidagi uyg'unlik romantik adabiyotning to'liq anglanishini ta'minlaydi. Shu bois tarjimon faqat lingvistik emas, balki madaniyatshunoslik bilimiga ham ega bo'lishi zarur.

Amerika va O'zbekiston romantik adabiyotlari o'rtasidagi o'xshashliklar, avvalo, sevgi, sadoqat va insoniy qadriyatlarni tasvirlashda namoyon bo'ladi, biroq ularning falsafiy va ijtimoiy talqini bir-biridan farq qiladi.

Hoover asarlaridagi romantizm — bu zamonaviy, real hayot muammolariga asoslangan, ayol ruhiyatining ichki kurashi orqali ochiladigan romantizm. O‘zbek adabiyotida esa u ma’naviy poklik va sadoqat timsoli sifatida ifodalanadi.

Tarjima sohasida madaniy tafovutlarni yengish uchun interkultural yondashuv zarur. Bu yondashuv tarjimonni madaniy vositachi sifatida ko‘radi, ya’ni u nafaqat matnni, balki hissiyot, ohang va ijtimoiy qadriyatlarni ham yetkazadi.

Mazkur mavzu doirasida kelgusida ayol obrazining lingvokulturologik tahlili, romantik metaforalar tarjimasi, hamda psixologik realizmning tarjima nazariyasiga ta’siri kabi yo‘nalishlarda tadqiqotlarni chuqurlashtirish mumkin.

Shunday qilib, mazkur tadqiqot romantik adabiyot va tarjima nazariyasi chorrahasida joylashib, Sharq va G‘arb madaniyatlari o‘rtasidagi hissiy ko‘prikni o‘rnatish yo‘lida ilmiy ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Saidov, A. Adabiyot va madaniyat: integratsion jarayonlar. – Toshkent: Fan, 2020.
2. Karimova, D. Romantik adabiyot poetikasi. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2019.
3. Hoover, Colleen. It Ends with Us. – New York: Atria Books, 2016.
4. Qodirov, P. Yulduzli tunlar. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1978.
5. Abdullayeva, M. Tarjimada madaniy ekvivalent muammosi. – “Til va tarjima” jurnali, №4, 2022.
6. Abrams, M. H. The Mirror and the Lamp: Romantic Theory and the Critical Tradition. – Oxford University Press, 1953.
7. Navoiy, A. Xamsa. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 2016.
8. Hoover, Colleen. It Ends with Us. – New York: Atria Books, 2016.
9. James, L. Modern Romantic Fiction and Emotional Realism. – Cambridge: CUP, 2020.
10. Qodirov, P. Yulduzli tunlar. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1978.

11. Karimova, D. Romantik adabiyot poetikasi. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2019.
12. Abdullayeva, M. Tarjimada madaniy ekvivalent muammosi. – “Til va tarjima” jurnali, №4, 2022.
13. Venuti, L. The Translator’s Invisibility: A History of Translation. – London: Routledge, 2017.